

STANISŁAW CIEŚLAK SJ

WKŁAD KS. STANISŁAWA BEDNARSKIEGO SJ (1896-1942)
DO POLSKIEGO SŁOWNIKA BIOGRAFICZNEGO

THE CONTRIBUTION OF FR. STANISŁAW BEDNARSKI SJ (1896-1942)
TO THE *POLISH BIOGRAPHICAL DICTIONARY*

Abstract. Fr Stanisław Bednarski SJ (1896-1942), a Jesuit priest from the Province of the Małopolska Society of Jesus, enthusiastically and energetically joined the undertaking of Prof. W. Konopczyński to create a national biography – *Polish Biographical Dictionary* (PSB). He quickly became one of his most active collaborators. On October 2, 1937, he became a member of the PSB Editorial Board. He was aware that he was participating in the creation of a permanent monument of national culture in the form of a collection of biographies of people of various groups and professions, who over the centuries contributed to the founding of the national culture. Outstanding builders of this undertaking were also many of his fellows in the Society of Jesus. In six volumes of PSB, he published 58 biographies of Polish Jesuits, who were active in the lands of the Commonwealth of the Two Nations in the 17th and 18th centuries. In a substantive, impartial, and objective manner, he presented their contribution to national culture. In the biographies, Fr Bednarski used rich archival material collected primarily in the Central Archives of the Society of Jesus in Valkenburg (the Netherlands), Rome, and the Archives of the Province of the Małopolska Society of Jesus in Krakow. Some of his biographies have been published in postwar PSB notebooks. His collaboration with PSB was abruptly halted by the outbreak of World War II. Fr Bednarski died on July 16, 1942 as a result of harassment, exhaustion, hunger and hard work in the German concentration camp at Dachau near Munich.

Key words: Stanisław Bednarski SJ; *Polish Biographical Dictionary* (PSB); Polish Academy of Arts and Sciences (PAU); Society of Jesus (SJ).

Wprawdzie idea polskiego słownika biograficznego, który obejmowałby całość narodowych dziejów, pojawiła się w XIX wieku, jednak w warunkach podziału Rzeczypospolitej między trzech zaborców i niewoli narodowej nie doczekała się urzeczywistnienia. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę

Dr hab. Stanisław CIEŚLAK SJ, prof. Akademii Ignatianum – Kierownik Katedry Historii Kultury Chrześcijańskiej w Instytucie Kulturoznawstwa, Wydział Filozoficzny Akademii Ignatianum; adres do korespondencji: Mały Rynek 8, 31-041 Kraków; e-mail: scieslak@jezuici.pl

powrócił do niej prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego Władysław Konopczyński. W 1922 roku zaapelował *O polską biografję narodową* w artykule zamieszczonym w numerze 5 „Przeglądu Warszawskiego”. Stanowisko W. Konopczyńskiego podzielali Stanisław Kot i Stanisław Kutrzeba oraz inni polscy historycy. Pod koniec 1928 roku oddział krakowski Polskiego Towarzystwa Historycznego (PTH)¹ powołał do życia Tymczasowy Komitet Redakcyjny *Polskiego Słownika Biograficznego* w składzie: W. Konopczyński, S. Kot, Aleksander Birkenmajer, Jan Dąbrowski, Kazimierz Dobrowolski, ks. Jan Fijałek oraz jako sekretarz Kazimierz Lepszy. W ciągu roku przygotowali oni kartotekę liczącą kilkanaście tysięcy nazwisk. W tym czasie podjęto decyzję o powierzeniu idei realizacji słownika Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie (PAU), która miała największe szanse na uzyskanie subwencji państwowej. Pod auspicjami PAU powstał Tymczasowy Komitet Redakcyjny. Na jego czele jako redaktor główny stanął W. Konopczyński. W październiku 1930 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Komitetu, na którym określono strukturę redakcji *Polskiego Słownika Biograficznego* (PSB). 28 stycznia 1931 roku Zarząd PAU uchwalił regulamin wydawnictwa PSB, według którego miały nim kierować cztery organy: Komisja Wydawnicza, Rada Słownika, Komitet Redakcyjny i Redaktor Główny z pomocą biura. Na pierwszej sesji, 24 października 1931 r., Rada Słownika uchwaliła zasady wydawnictwa, które potem zostały rozwinięte. W kolejnych latach podejmowano intensywne prace organizacyjne mające na celu pozyskanie dla idei PSB głównych polskich ośrodków naukowych oraz ustalono ostateczne zasady jego wydawania².

1. ZAPROSZENIE KS. S. BEDNARSKIEGO SJ DO WSPÓŁPRACY NAD PSB

Redaktor główny PSB W. Konopczyński cenił publikacje historyczne ks. S. Bednarskiego SJ, jego warsztat naukowy i dogłębną znajomość dziejów Towarzystwa

¹ Ks. S. Bednarski był członkiem zwyczajnym oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego w Krakowie. S. CIEŚLAK, *Ks. Stanisław Bednarski SJ (1896-1942) i środowisko krakowskich historyków*, w: *Krakowska szkoła historyczna a Polskie Towarzystwo Historyczne. Studia historiograficzne*, red. P. Biliński, P. Plichta, Polskie Towarzystwo Historyczne, Instytut Studiów Międzykulturowych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Warszawa–Kraków 2017, s. 263-264.

² [W. KONOPCZYŃSKI], *Przedmowa*, PSB, t. 1, Kraków 1935, s. V-VI; A. ROMANOWSKI, *Polski Słownik Biograficzny: przeszłość, teraźniejszość, perspektywy*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 2010, s. 8-11. Zob. K. LEPSZY, *O polską biografję narodową (Wznowienie „Polskiego słownika biograficznego”)*, „Kwartalnik Historyczny” 1957, nr 3, s. 196-208; P. BILIŃSKI, *Władysława Konopczyńskiego „boje” o kształt „Polskiego słownika biograficznego” w latach 1928-1939*, w: *Klio Polska: studia i materiały z dziejów historiografii polskiej po II wojnie światowej*, t. 7, red. A. Wierzbicki, IH PAN, Warszawa 2015, s. 107-141.

Jezusowego, dlatego też zaprosił go do współpracy³. W tym czasie jezuita był już znany w kręgu polskich historyków. Był absolwentem Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. 15 września 1922 r. zapisał się na Uniwersytet Jagielloński jako słuchacz Wydziału Filozoficznego, dział nauk historycznych, specjalność historia nowożytna, historia kultury i historia sztuki. Uczęszczał na wykłady, seminaria i ćwiczenia do wybitnych profesorów, m.in. W. Konopczyńskiego, S. Kota, I. Chrzanowskiego, Wacława Sobieskiego, Kazimierza Morawskiego, Władysława Semkowicza, Juliana Pagaczewskiego, Jana Dąbrowskiego, Stanisława Windakiewicza. 14 września 1926 r. otrzymał absolutorium, a 12 grudnia 1932 r. został promowany na doktora filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego przez prof. S. Kota. Jako pracę doktorską przedstawił monografię z dziejów kultury i szkolnictwa pt. *Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Studium z dziejów kultury i szkolnictwa polskiego* (druk: Kraków 1933). Za tę monografię 15 czerwca 1934 r. Walne Zgromadzenie PAU przyznało mu nagrodę im. Probusego Barczewskiego jako najlepsze dzieło historyczne w 1933 roku⁴. Nagroda utorowała mu drogę do naukowych stowarzyszeń. 21 stycznia 1935 r. Komisja Historyczna PAU zaprosiła go do udziału w tejże Komisji. Od 16 listopada 1935 r. jezuita był też członkiem Komisji Historii Do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce PAU⁵.

2. WYKAZ JEZUITÓW DO PSB

Przygotowania do wydawania PSB rozpoczęły się w 1929 roku od sporządzenia olbrzymiej kartoteki z nazwiskami osób. O wykonanie takiego wykazu dla jezuitów zwrócono się do ks. S. Bednarskiego, ale ponieważ wyjeżdżał na trzecią probację⁶ do Paray-le-Monial we Francji, dlatego tego zadania podjął się i wykonał je pracowicie i ku zadowoleniu Redakcji PSB jego współbrat zakonny ks. Kazimierz Konopka⁷, który już wcześniej miał kontakty z Polską Akademią

³ W. KONOPCZYŃSKI, *Polscy pisarze polityczni XVIII wieku*, Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków 2012, s. 32, 122, 139.

⁴ *Nagroda O. St. Bednarskiego*, „Nasze Wiadomości” 10 (1930-1934), nr 64, s. 547-550.

⁵ *Mój życiorys*, w: Bednarski Stanisław TJ. *Osobiste. Wywód genealogiczny, świadectwa szkolne, paszport, jurysdykcja, promocja itd.*, Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie, rkp 1147-XVI, s. 40 (dalej stosuję skrót: ATJKr.).

⁶ Ostatni etap formacji zakonnej.

⁷ Konopka Kazimierz Stanisław (1879-1941), studiował historię na Uniwersytecie Jagiellońskim (1906-1910), m.in. kapelan w Legionach polskich (1915-1918), dyrektor Gimnazjum św. Kazimierza w Wilnie (1921-1923), profesor historii i geografii w Chyrowie (1923-1930, 1933-1939),

Umiejętności w Krakowie⁸. Spis zawierał listę zasłużonych jezuitów z podziałem na kategorie według zasług i ważności⁹. Przy sporządzaniu listy jezuitów, którzy tworzyli naukę i kulturę narodową i przez to zasługiwali na hasło w PSB, ks. K. Konopka mógł korzystać m.in. z bibliografii jezuitów polskich i litewskich pt. *Biblioteka pisarzy asystencyi polskiej Towarzystwa Jezusowego* (Poznań 1862) Józefa Browna SJ (1801-1879), ogólnej bibliografii zakonu *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus* (vol. 1-9, Bruxelles-Paris 1890-1900) Carlosa Sommervogela SJ, wielotomowego dzieła S. Załęskiego SJ *Jezuici w Polsce* oraz polskich i zagranicznych słowników i encyklopedii.

3. KS. S. BEDNARSKI SJ KONSULTOREM REDAKCJI PSB

Redakcja PSB konsultowała sprawę haseł z ks. S. Bednarskim. W liście z 16 marca 1934 r. do sekretarza redakcji PSB Kazimierza Lepszego ks. S. Bednarski udzielił odpowiedzi na temat dwóch jezuitów: Garcia Alabiano (†1624) i Jana Adriani. W przypadku tego drugiego nie był w stanie podać więcej informacji od tych zamieszczonych w dziele S. Załęskiego *Jezuici w Polsce*, ale obiecał, że chętnie napisze do jezuickiego archiwum w Rzymie¹⁰. Ostatecznie w PSB znalazł się biogram G. Alabiano pióra ks. S. Bednarskiego.

Ks. S. Bednarski był zapraszany na spotkania, na których dyskutowano kwestie związane z wydawaniem PSB. Pismem z 26 kwietnia 1934 r. redaktor główny PSB, prof. W. Konopczyński, zaprosił ks. S. Bednarskiego na posiedzenie, które miało się odbyć we wtorek 1 maja tegoż roku w gmachu PAU. W. Konopczyński

---

misjonarz w Rodezji Północnej (1930-1933). Opublikował wiele artykułów historycznych i pozostawił pamiętniki z okresu pracy w legionach, które ukazały się drukiem: *Wspomnienia wojenne kapelana II Brygady Legionów Polskich* (Kraków 1993) oraz *Wspomnienia wojenne 1915-1920* (Kraków 2011). *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, Wydawnictwo WAM, Kraków 1996, s. 300.

⁸ 23 VI 1914 prof. Bolesław Ulanowski, sekretarz generalny Akademii Umiejętności w Krakowie, powiadomił ks. Jana Rotha SJ, rektora Kolegium przy ul. Kopernika 26 w Krakowie, że „Akademia Umiejętności gotowa jest ponieść kosztów podróży O. Kazimierza Konopki S.J. do Tarnopola i do [Nowego] Sącza w celu zbadania zawartości tamtejszych bibliotek zakonnych w zakresie piśmiennictwa polskiego”. Ks. K. Konopka opisał owoce podróży do Tarnopola w broszurze *Rewindykacja bibliotek jezuickich w Tarnopolu* (Kraków 1930). List B. Ulanowskiego do ks. J. Rotha, Kraków 23 VI 1914, w: Akta dotyczące Kolegium Krakowskiego z lat 1892-1925, ATJKr. rkp 1339, s. 51.

⁹ M. CZEPE, *Władysław Konopczyński twórca Polskiego Słownika Biograficznego*, w: *Władysław Konopczyński 1880-1952. Materiały z Posiedzenia Naukowego PAU w dniu 21 czerwca 2002 r.*, zebrał i oprac. J.A. Gierowski, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 2005, s. 74.

¹⁰ List S. Bednarskiego do K. Lepszego, Kraków 16 III 1934, w: PAU I-68, nr 594/34.

wyjaśnił w liście, że celem spotkania jest przedyskutowanie w gronie specjalistów (komisja historii Kościoła, historii kultury i historii sztuki) spisu nazwisk osób, które mają być umieszczone w PSB na literę A. Oczekiwał od zaproszonych do współpracy osób wniosków „w sprawie wymiaru poszczególnych życiorysów, oraz co do osób, którym należy zaproponować ich opracowanie”¹¹. Oprócz ks. Bednarskiego zaproszenie otrzymali: ks. Tadeusz Glemma, Wanda Bobkowska, Stanisław Pigoń, Henryk Barycz, Aleksander Birkenmajer i ks. Michał Godlewski.

4. HASŁA DO PSB NA LITERĘ A OPRACOWANE PRZEZ KS. S. BEDNARSKIEGO SJ

W liście z 13 maja 1934 r. do prof. W. Konopczyńskiego ks. S. Bednarski wyraził zgodę na opracowanie biografii jezuitów, zleconych mu przez Redakcję, bądź o postaranie się o ich wykonanie przez innych historyków, którzy posiadają do tego kwalifikacje. Miał też swoje uwagi do otrzymanej listy jezuitów: „Po dokładnym jednak zbadaniu tych nazwisk ośmielam się proponować pewne zmiany i uzupełnienia, które uważam za konieczne”¹². Ufał, o co już prosił, że będzie zwolniony z pisania biogramu biskupa J.K. Ancuta († 1737). W jego przekonaniu na biografie w PSB zasługiwali dwaj jezuici Angiolini: Józef i Kajetan¹³. Opracowanie tych biografii przekazał ks. K. Konopce w Chyrowie. Dalej w liście przypomniał, że pominięto dwóch jezuitów: Augustyna Arndta (1851-1925) i bł. Andrzeja Bobolę († 1657). Ponieważ nowy życiorys bł. Andrzeja Boboli pisał jego współbrat Jan Poplatek, dlatego też proponował powierzenie mu opracowania tego hasła, na co przystał W. Konopczyński¹⁴. Następnie

---

¹¹ Bednarski Stanisław TJ. Działalność w Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1934-1939, ATJKr. rkp 1147-XVII, s. 1; List W. Konopczyńskiego do S. Bednarskiego, Kraków 26 IV 1934, PAU I-68, nr 678/679/34.

¹² List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków 13 V 1934, PAU I-68, nr 747/34.

¹³ Ostatecznie w PSB znalazł się tylko Józef Angiolini (1747-1814). Jego biogram opracował K. Konopka SJ.

¹⁴ W. Konopczyński liczył się z opiniami ks. S. Bednarskiego. Dowodzi tego m.in. jego list z 28 IX 1934 r. do J. Poplatka, w którym poinformował jezuitę, że zapoznał się z napisaną przez niego biografją Andrzeja Boboli i doszedł do przekonania, „że w stosunku do innych biografii o osobach nawet mniej ważnych, jest ona zbyt szczupła i ściśliwa. Wobec tego po porozumieniu się z ks. dr Bednarskim zwracam się do Ojca Profesora z prośbą o rozszerzenie artykułu mniej więcej dwukrotnie. Ponieważ termin oddania artykułów na literę A jest bardzo bliski proszę jednak o nadesłanie rozszerzonego artykułu najdalej do 15 października b.r.”. List W. Konopczyńskiego do J. Poplatka, Kraków 28 IX 1934, PAU I-69, nr 1048/34. W odpowiedzi na pismo z 28 IX 1934 r. ks. J. Poplatek zapewnił W. Konopczyńskiego, że chętnie podejmie się rozszerzenia biografii bł. Andrzeja Boboli do PSB

przedstawił listę 16 jezuitów, którzy powinni wejść do PSB oraz podał przy nich nazwiska współbraci zakonnych, którzy je opracują. Proponował m.in. ks. mgra S. Weidla¹⁵ z Chyrowa do napisania biogramu Karola Antoniewicza (1807-1852), ostatecznie opracował go inny jezuita – ks. Jan Mikuła. Na koniec zobowiązał się do dostarczenia sześciu biogramów jezuitów na 1 lipca 1934 r., a resztę na pierwsze dni września tegoż roku. Prosił Redakcję PSB o odpowiedź i decyzję, czy zgadza się na proponowane przez niego zmiany. W dopisku prosił o przysłanie mu kilku egzemplarzy instrukcji pisania haseł do PSB¹⁶.

Wraz z listem z 9 lipca 1934 r. do W. Konopczyńskiego ks. S. Bednarski powiadomił go, że przygotował pierwsze biografie do PSB: Abramowicz Piotr (1619-1697) i Ageison Gorgonius (1604-1665). Dołączył także biografie jezuitów napisane przez współbraci zakonnych: ks. J. Poplatek (hasła: Arias Antoni, Argenti Jan, Andrzej Bobola), ks. M.J. Morawski (hasło: Adamski Józef Stanisław) i ks. J. Mikuła (hasło: Antoniewicz Karol). Zgodnie ze wcześniejszą zapowiedzią, pozostałe biogramy zamierzał dostarczyć przed pierwszym wrześniem, „ponieważ potrzeba porobić większe badania źródłowe”¹⁷. Był otwarty na uwagi i zapewniał: „Proszę po przeczytaniu o łaskawą ocenę, czyśmy trafili w ten ton i formę, jaką Redakcja mieć pragnie? Dostosujemy się do życzeń”¹⁸. Przy tej okazji zgłosił brak w PSB innego jezuitę – Adama Abramowicza i wyraził chęć – jeśli zgodzi się na to W. Konopczyński – przygotowania go po powrocie z wakacji¹⁹. Na koniec napisał, że „grosze, jakie się należy będą Ks. Poplatkowi [za hasła do PSB], proszę łaskawie przesłać pod moim adresem, ponieważ ja sam płacę jego rachunki za książki”²⁰.

---

i przesłania jej do 15 X tegoż roku. Pisał: „Zajęcie to jest dla mnie miłe z wielu względów, głównie zaś dlatego, że od dłuższego czasu pracuję nad przygotowaniem do druku obszernego życiorysu tegoż Błogosławionego”. List J. Poplatka do W. Konopczyńskiego, Lublin, 3 X 1934, PAU I-69, nr 1068/34.

¹⁵ Weidel Stefan Leon (1905-1970), przed wstąpieniem do zakonu studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim (1923-1925), a po wstąpieniu do zakonu literaturę polską i niemiecką (1929-1933). Profesor literatury polskiej w Zakładzie Naukowo-Wychowawczym w Chyrowie (1933-1935). Podczas II wojny światowej organizator i dyrektor tajnego nauczania w Starej Wsi k. Brzozowa. Po wojnie profesor literatury polskiej, prefekt studiów oraz w latach 1957-1960 rektor w Starej Wsi. Wybitny znawca literatury polskiej i pedagog. *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, Wydawnictwo WAM, Kraków 1996, s. 727.

¹⁶ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków 13 V 1934, PAU I-68, nr 747/34.

¹⁷ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków 9 VII 1934, PAU I-68, nr 941/34.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ S. Bednarski przygotował biogram Adama Abramowicza do PSB.

²⁰ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków 9 VII 1934, PAU I-68, nr 941/34.

5. HASŁA DO PSB NA LITERĘ B OPRACOWANE
PRZEZ KS. S. BEDNARSKIEGO SJ

W liście z 10 września w 1934 r. do W. Konopczyńskiego, ks. S. Bednarski wyznał, że poświęcił wiele godzin na dokładne zbadanie w wykazie B-B1 wszystkich nazwisk jezuitów i zaproponował następujące hasła, które już były na liście sporządzonej przez ks. K. Konopkę: Badeni Jan, Baka Józef, Bąkowski Jan, Balsam Kasper, Bartold Karol, Bartoszewicz Antoni, Bartsch Fryderyk, Bembus Mateusz, Benisławski Jan, Berent Szymon, Bernardoni Jan Maria, Beyzym Jan, Biegański Ignacy, Bielski Jan²¹.

Redakcja PSB zaaprobowała wszystkie propozycje ks. S. Bednarskiego i hasła te weszły do PSB. Opracowali je: ks. J. Popłatek (Badeni Jan), K. Estreicher (Baka Józef), ks. J. Krzyszkowski (Bąkowski Jan), ks. S. Bednarski (Balsam Kasper, Bartold Karol, Bartoszewicz Antoni, Bartsch Fryderyk, Bembus Mateusz, Bernardoni Jan Maria, Biegański Ignacy, Bielski Jan), ks. bp Michał Godlewski (Benisławski Jan), Władysław Hordyński (Berent Szymon), Marian Pelczar (Beyzym Jan). Jednocześnie w tym samym liście ks. S. Bednarski zgłosił do PSB czterech jezuitów, których pominął w swoim wykazie ks. K. Konopka: Banfi Fabrycy, Baczyński Teofil, Bessat Franciszek i Bielicki Stanisław. Także i ta propozycja ks. S. Bednarskiego została przyjęta przez redakcję PSB. Hasła opracowali: ks. S. Bednarski (Banfi Fabrycy, Bessat Franciszek, Bielicki Stanisław) i ks. J. Popłatek (Baczyński Teofil). Następnie ks. S. Bednarski podał nazwiska dziewięciu jezuitów, których należało usunąć ze słownika. Redakcja PSB zaaprobowała także i tę sugestię ks. S. Bednarskiego. Przy tej okazji zgłosił do PSB nazwiska trzech jezuitów: Bartoszewski Walenty, Baudiss Klemens i Białkowski Mikołaj (?), robiąc jednak zastrzeżenie, że w tym momencie „ma do nich wątpliwości z powodu braku dokumentów”²². Wyjawił, że jeden z jego współbraci zakonnych, zajmujących się obecnie powstaniem styczniowym, zwrócił mu uwagę, że pominięto zupełnie kapelanów powstaniowych. Ks. S. Bednarski uważał, że było rzeczą oczywistą, iż nie wszyscy mogą się znaleźć w słowniku, ale nie miał nic przeciwko temu, aby „wobec ogromnej liczby powstańców, należałoby i z nich niektórych, wybitniejszych zamieścić”²³. Dalej napisał, że „załączył spis tych kapelanów [powstaniowych], jako temat do dyskusji”²⁴. W końcowych zdaniach listu ujawnił swój historyczny zmysł i zdrowo krytyczny stosunek do

²¹ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków 10 IX 1934, PAU I-68, nr 999/34.

²² Tamże.

²³ Tamże.

²⁴ Tamże.

proponowanej listy nazwisk: „Mam również liczne zastrzeżenia co do nazwisk z listy ostatniej, zastrzeżenia te podam ustnie na konferencji. Zdaje mi się, że stanowczo za wielu wojskowych, powstańców, będą tam tacy, o których nic się nie wie, poza faktem uczestnictwa, a może sam fakt niepewny. Również za wielu artystów, malarzy, sztycharzy. Nazwiska wypisane ze słowników specjalnych, właściciele ich popełnili jakiś jeden, drugi obrazek czy sztych, sądzę, że to za mało, żeby się do Słownika dostać”²⁵.

Powyższe kwestie ks. S. Bednarski poruszył podczas spotkania, które odbyło się 29 listopada 1934 r. o godz. 18.00 w gmachu PAU. Na to spotkanie ks. S. Bednarski otrzymał zaproszenie prof. W. Konopczyńskiego w liście z 26 listopada 1934 r., w którym informował jezuitę, że posiedzenie będzie poświęcone rozpatrzeniu działu historyczno-kulturalnego listy osób na literę Słownika. W. Konopczyński napisał w zaproszeniu, że „na porządku dziennym wnioski co do uzupełnienia nowymi nazwiskami listy B-BI, skreślenia osób mniej ważnych, oraz wymiaru artykułów i wyboru przyszłych autorów”²⁶.

W trakcie pracy nad hasłami do PSB ks. S. Bednarski nie wahał się odstąpić od przyjętego planu i podejmować zmiany, które miały na celu jak najlepsze wykorzystanie materiałów do biografii oraz brały pod uwagę możliwości ich autorów. W liście z 1 grudnia 1934 r. do W. Konopczyńskiego jezuita donosił, że zaglądnął do swojej kartoteki i przekonał się, że posiada sporo nowego materiału do biografii Fryderyka Bartscha. Ponieważ listy i dokumenty dotyczące F. Bartscha były rozrzucone po kilku tomach, więc nie mógł tego wszystkiego przesłać ks. J. Popłatkowi do Lublina, dlatego proponował zmianę: „ja wezmę Bartscha, a jemu odstąpię inną biografię, względnie, jeśliby ks. [Jan] Rostrowski z braku czasu nie mógł się podjąć [Jana] Badeniego, to możnaby dać go ks. Popłatkowi. Potrzebne materiały znajdzie w Lublinie”²⁷.

W odpowiedzi na list ks. S. Bednarskiego z 1 grudnia 1934 r. W. Konopczyński zakomunikował mu, że zgadza się na zmiany i akceptuje jego rady wyrażone na piśmie, które zostały przyjęte na posiedzeniu 7 grudnia tegoż roku: „chętnie zgadzam się na zamianę z księdzem Popłatkem dotyczącą Fr. Bartscha i Badeniego. Stosowne zamówienia są już wygotowane przez Biuro. – Zarazem donoszę, że wszystkie rady wyrażone na piśmie w sprawie artykułów na literę B-BI zostały na piątkowym posiedzeniu uwzględnione”²⁸.

²⁵ Tamże.

²⁶ Bednarski Stanisław TJ. Działalność w Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1934-1939, ATJKr. rkp 1147-XVII, s. 4.

²⁷ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków 1 XII 1934, PAU I-68, nr 1248/34.

²⁸ List W. Konopczyńskiego do S. Bednarskiego, Kraków 7 XII 1934, PAU I-69, nr 1248/34.

Z powodu choroby ks. S. Bednarski nie wziął udziału w posiedzeniu komisji historii Kościoła, historii kultury i historii sztuki PSB, które miało miejsce w piątek 7 grudnia 1934 r. W związku z tym przesłał swoje uwagi na piśmie. Proponował z uzasadnieniem skreślić z listy haseł: Bekan Michał (Becanus), Benisławski Konstanty, Berent Mikołaj (Michał?), Białkowski Michał (Tomasz?), Białowicz Walenty, Bielicki Józef i Bielski Kazimierz. Wyraził gotowość napisania biogramu Mateusza Bembusa, Franciszka Bessanta, Ignacego Biegańskiego, Stanisława Bielickiego i Jana Bielskiego. Postulował, aby opracowanie biogramu Szymona Berenta powierzyć muzykologom, Jana Beyzyma Marianowi Pelczarowi, a Jana Bieżanowskiego – ks. J. Popłatkowi. W ostateczności Jan Bieżanowski nie znalazł się w PSB. Warto uwypuklić deklarowaną przez ks. S. Bednarskiego gotowość przyjścia z pomocą piszącym biogram Szymona Berenta, gdyż wyraża ona jego postawę wobec historyków, których traktował z szacunkiem i życzliwością: „Berenta Szymona muzyka dać muzykologom do opracowania, materiałów biograficznych dostarczę im chętnie”²⁹. M. Pelczar napisał biografię apostoła trędowatych na Madagaskarze – ks. J. Beyzyma, ale z upoważnienia autora ks. S. Bednarski dokonał jej redakcji, o czym poinformował listem z 2 marca 1935 r. W. Konopczyńskiego. Oznajmił: „skreśliłem ile się dało, bo była za długa”³⁰.

6. DRUK PIERWSZEGO ZESZYTU PSB. JEZUICCY WSPÓŁPRACOWNICY PSB

1 stycznia 1935 r., po czteroletnich pracach przygotowawczych, dzięki funduszom: Kultury Narodowej i im. Nestora Bucewicza, ukazał się pierwszy zeszyt PSB³¹. Zgodnie z przyjętymi ustaleniami obejmował jedynie osoby nieżyjące na literę A. W I tomie PSB znalazło się 18 biogramów jezuitów napisanych przez ks. S. Bednarskiego. Był on jednym z grona 275 współpracowników I tomu PSB. Wśród autorów haseł I tomu znaleźli się też jego współpracownicy zakonni: ks. Kazimierz Konopka (Chyrów), ks. Józef Krzyszkowski³² (Kraków),

²⁹ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków 6 XII 1934, PAU I-69, nr 1262/34.

³⁰ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków 2 III 1935, PAU I-70, nr 360/34.

³¹ Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności. Rok 1934/1935, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1936, s. 4.

³² Krzyszkowski Józef (1889-1962), studiował literaturę polską i historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim (1919-1923). Od 1919 redaktor „Misji Katolickich” i „Roczników Rozkrzewienia Wiary”. Autor prac o dziejach misji katolickich oraz artykułów w *Polskim Słowniku Biograficznym*. Aresztowany przez gestapo 10 XI 1939 przebywał w więzieniu na Montelupich w Krakowie, potem w Wiśniczu, Auschwitz i Dachau. Po uwolnieniu obozu 29 IV 1945 wyjechał do Rzymu

ks. Jan Mikuła³³, ks. Marian Józef Morawski³⁴ (Kraków), ks. Jan Poplatek³⁵ (Lublin) i ks. Jan Roth³⁶ (Lublin). Inicjatywa powierzenia im haseł do opracowania wyszła od ks. S. Bednarskiego, który znał ich kompetencje i miał na celu poszerzenie grona współpracowników PSB, np. ks. J. Krzyszkowski był znawcą działalności misyjnej Kościoła, natomiast ks. J. Poplatek, mimo młodego wieku, miał już znaczący dorobek naukowy, a po zakończeniu II wojny światowej został stałym współpracownikiem PSB. J. Poplatek był godnym następcą ks. S. Bednarskiego. Od 1945 roku pracował naukowo w Krakowie i pisał wiele, lecz z powodu cenzury komunistycznej większości swojego dorobku nie był w stanie opublikować. Niestety także i on zmarł zbyt wcześnie³⁷. Później do grona współpracowników PSB dołączyli kolejni jezuici. Szczególne zasługi w powstawaniu

---

i współpracował z jezuickim Instytutem Historycznym. Od 1946 przebywał w Chicago i współpracował z „Posłańcem Serca Jezusa”. *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, Wydawnictwo WAM, Kraków 1996, s. 338.

³³ Mikuła Jan (1906-1990), studiował polonistykę i język francuski na Uniwersytecie Jagiellońskim (1930-1934). Profesor języka polskiego w Chyrowie (1934-1936), profesor języka polskiego i wychowawca w Gimnazjum Św. Jacka w Katowicach (1945-1946) i jezuickim gimnazjum w Ścinawce (1946-1947). Po wojnie duszpasterz. *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, Wydawnictwo WAM, Kraków 1996, s. 423-424.

³⁴ Morawski Marian Józef (1881-1940), studiował na Uniwersytecie Wrocławskim filozofię i języki orientalne; studia kontynuował na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie i Pradze. W 1906 wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie i odbył studia specjalistyczne z zakresu filozofii chrześcijańskiej na Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie. W 1917 wstąpił do jezuitów. Od 1920 profesor teologii dogmatycznej w Krakowie. Od 1926 profesor dogmatyki szczegółowej na Wydziale Teologicznym Bobolanum w Lublinie i wykładowca tego przedmiotu na KUL. W 1934 powrócił do Krakowa jako profesor dogmatyki szczegółowej na Uniwersytecie Jagiellońskim. Zmarł w obozie koncentracyjnym w Auschwitz. *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, Wydawnictwo WAM, Kraków 1996, s. 438.

³⁵ Poplatek Jan Aleksander Ignacy (1903-1955), studiował historię i geografję na uniwersytecie w Wilnie (1926-1930) i teologię w Lublinie (1932-1936). Profesor historii w Chyrowie (1930-1932 i 1937-1939). Od 1945 pracował naukowo w Krakowie; kierował archiwum prowincji i wykładał metodologię pracy naukowej. Opracował wiele cennych monografii historycznych o jezuitach polskich. W rękopisie pozostawił wiele prac. *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, Wydawnictwo WAM, Kraków 1996, s. 530.

³⁶ Roth Jan (1870-1944), studiował prawo kanoniczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (1901-1903) i Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie (1904-1906). Profesor prawa kanonicznego w Krakowie (1906-1914 i 1920-1922), rektor w Krakowie (1912-1915), sekretarz prowincjała (1915-1920), profesor teologii moralnej w Krakowie (1922-1924), profesor prawa kanonicznego na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1924-1940) oraz prodziekan i dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego. Autor rozpraw naukowych z dziedziny kanonistyki. *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, Wydawnictwo WAM, Kraków 1996, s. 579.

³⁷ L. GRZEBIEŃ, *Poplatek Jan*, w: *Słownik Polskich Teologów Katolickich 1918-1981*, t. 6, red. ks. L. Grzebień SJ, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1983, s. 710-714. Zob. J. POPLATEK, *Polski Słownik Biograficzny*, „Nasza Przeszłość” 1947, nr 3, s. 265-269.

następnych zeszytów PSB mają ks. Bronisław Natoński i ks. Ludwik Grzebień, którzy wzbogacili je wieloma hasłami jezuitów. Zauważmy, że autorami biogramów jezuitów w I tomie PSB byli także proponowani przez ks. S. Bednarskiego historycy spoza Towarzystwa Jezusowego: ks. Czesław Falkowski, Kazimierz Chodynicki, Karol Estreicher, Władysław Hordyński i Marian Pelczar³⁸.

W kolejnych tomach PSB autorami haseł byli także inni jezuita, których pozyskał do współpracy ks. S. Bednarski. Ich nazwiska widnieją przy opracowanych hasłach i w spisach współpracowników PSB. Oprócz ks. S. Bednarskiego, w II tomie PSB hasła zamieścili jezuita: ks. Romuald Moskała (Kraków) i ks. Józef Pachucki (Pińsk). Ks. J. Poplatek (Lublin) napisał też hasła do tomu IV PSB. W tomie V PSB, który wyszedł już po zakończeniu II wojny światowej, opublikowano hasło napisane przez ks. J. Krzyszkowskiego. W tomie VI PSB ukazały się biogramy opracowane przez jezuitów: ks. K. Drzymałę (Kraków), ks. J. Poplatka (Kraków) i ks. J. Krzyszkowskiego (Kraków).

7. KOLEJNE HASŁA DO PSB NA LITERĘ B OPRACOWANE PRZEZ KS. S. BEDNARSKIEGO SJ

Wkrótce po ukazaniu się I zeszytu PSB, 19 stycznia 1935 r., ks. S. Bednarski przesłał W. Konopczyńskiemu dwie biografie jezuitów opracowane przez ks. J. Poplatka oraz sześć napisanych przez siebie. Jedna była krótsza, a niektóre były dłuższe niż zakładano. Uzasadził tę zmianę obfitością nowego materiału oraz że „podawanie samych suchych dat nie ma większej wartości”³⁹. Przy tej okazji prosił Redakcję PSB o dodanie jeszcze jednego hasła na literę Ba, a mianowicie wybitnego polskiego architekta Kaspra Barzankę († 1726), który nie był jezuitą, ale zasługiwał na miejsce w PSB z powodu swoich poważnych dzieł. Jezuita odkrył go zupełnie niezależnie od K. Estreichera⁴⁰.

Redakcja zaakceptowała propozycję ks. S. Bednarskiego, który już 9 lutego 1935 r. wysłał W. Konopczyńskiemu krótki biogram K. Barzanki. Wszedł on do I tomu PSB. W tym samym liście z 9 lutego 1935 r. jezuita udzielił odpowiedzi na postawione mu pytania dotyczące dwóch haseł. W przypadku pierwszego uważał, że zaszła tu jakaś pomyłka, a w przypadku drugiego proponował skreślić go,

³⁸ *Jezuici w Polskim Słowniku Bibliograficznym*, „Nasze Wiadomości” 11(1935), nr 66, s. 142-143.

³⁹ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków, 19 I 1935, PAU I-70 nr 149/35.

⁴⁰ Tamże.

„ponieważ poza faktem, że był w Polsce nic o nim nie wiadomo więcej”⁴¹. Dalej wypytywał W. Konopczyńskiego o Franciszka Bessata SJ, którego uznawał za godnego miejsca w PSB. Jeśli przez przeoczenie został opuszczony, zadeklarował, że przygotowuje jego biografię, co też uczynił. Na koniec oświadczył, że w sprawie odpowiedzi na pytania będzie telefonował do dra K. Lepszego, sekretarza Redakcji PSB⁴².

Ks. S. Bednarski starał się przysłać biografie do PSB na termin określony przez Redakcję PSB. 17 stycznia 1936 r. wysłał W. Konopczyńskiemu trzy biografie, które miał oddać przed 20 stycznia tegoż roku. Przy tej sposobności prostował nieporozumienia, jakie się wkładły w związku z zamówieniami. Był przekonany, że hasło „Bystrzycki Marcin SJ (1692-1754)” miał opracować rolnik-ekonomista Fürich, tymczasem domagano się tego hasła od niego. Koniec końców przygotował biogram M. Bystrzyckiego, mimo że zastrzegł się w liście: „Bystrzycki jest wydawcą *Haura Ekonomiki*, ja się na tych sprawach nie znam, nie potrafię ocenić zasługi wydawcy”⁴³.

28 lutego 1936 r. ks. S. Bednarski przesłał W. Konopczyńskiemu trzy hasła: Briano Giacomo, Bromirski Andrzej i Brown Józef. Na to ostatnie hasło nie otrzymał zamówienia, chociaż na spotkaniu polecono mu opracowanie tego nazwiska, ponieważ zasługiwało na to. Swoją decyzję uzasadnił redaktorowi głównemu PSB w następujących słowach: „Przypuszczam, że niezamówienie ma przyczynę w przeoczeniu. Za to proszę wykreślić nazwisko Broka [Brocusa] Adama, ponieważ nie zasługuje po bliższym zbadaniu na Słownik”⁴⁴. Także i te sugestie krakowskiego jezuita zostały przyjęte przez W. Konopczyńskiego.

8. HASŁA DO PSB NA LITERĘ C OPRACOWANE PRZEZ KS. S. BEDNARSKIEGO SJ

Listem z 13 czerwca 1936 r. do W. Konopczyńskiego ks. S. Bednarski powiadomił go, że przeglądnął już listę nazwisk na literę C i posłał swoje uwagi odnośnie do jezuitów. Z powodu braku czasu nie mógł się im przyjrzeć bliżej. Z wymienionych na przesłanej mu liście jezuitów sugerował zatrzymać następujące nazwiska: Campani Jan Paweł, Chyczewski Stanisław, Chrzanowski Adam. Wyraził gotowość ich opracowania. Proponował skreślić nazwiska

⁴¹ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków, 9 II 1935, PAU I-70 nr 274/35.

⁴² Tamże.

⁴³ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków, 17 I 1936, PAU I-72/1 nr 101/36.

⁴⁴ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków, 28 II 1936, PAU I-72/2 nr 332/36.

jezuitów: Carminata Jan, Chodorowski Antoni, Chomentowski Sebastian, Chrzanoski Ignacy, Chrzanoski Jakub, Chrzastowski Władysław. Prosił o dodanie do listy jezuitów: Chevalier Jan, Chodźko Ignacy, Chomentowski Jan. Redakcja PSB przystała na sugestie ks. S. Bednarskiego i zaaprobowała jego propozycje za wyjątkiem Jana Chomentowskiego, który wszedł do słownika⁴⁵.

Podjęcie ks. S. Bednarskiego do opracowania haseł do PSB ilustruje m.in. przykład powstawania biogramu J.P. Campaniego. W liście z 2 stycznia 1937 r. do W. Konopczyńskiego jezuita poinformował, że biografia Campaniego nie jest jeszcze kompletna, ponieważ brakowało mu kilku dat, których dotąd nie udało mu się znaleźć. Poszukiwania w Archiwum Centralnym Towarzystwa Jezusowego robił dla niego archiwariusz i była nadzieja, że się znajdą potrzebne dane do biogramu. W tej sytuacji – pisał w liście do W. Konopczyńskiego – „uzupełnię [biografię] przy korekcie, względnie, jeśli nadejdą w najbliższych dniach, to zgłoszę się i wpiszę”⁴⁶. Miesiąc później, w liście z 2 lutego 1937 r., ks. S. Bednarski przesłał W. Konopczyńskiemu dwie nowe biografie do PSB oraz prosił o naniesienie uzupełnień do biografii J.P. Campaniego: „proszę o łaskawe uzupełnienie pozostawionych luk”⁴⁷.

Przesyłając W. Konopczyńskiemu biografię Stanisława Chyczewskiego, przy tej okazji ks. S. Bednarski wyraził prośbę o skreślenie nazwiska wcześniej zgłoszonego Adama Chrzanoskiego (1710-po1784), który pełnił m.in. obowiązki prowincjała Prowincji Wielkopolskiej Towarzystwa Jezusowego. Krakowski jezuita rzeczowo uzasadnił zmianę swego stanowiska w tej sprawie: „ponieważ po dokładnym rozpatrzeniu się w materiale, doszedłem do przekonania, że nie zasługuje na miejsce w Słowniku. Gdyby się jego dało, toby trzeba dać wszystkich prowincjałów jezuickich, co oczywiście nie miałyby żadnego sensu”⁴⁸. Oczywiście, W. Konopczyński uwzględnił prośbę ks. S. Bednarskiego.

Propozycje haseł do PSB, przedłożone przez ks. S. Bednarskiego w liście z 13 czerwca 1936 r. do W. Konopczyńskiego, były przedmiotem rozważań na posiedzeniu grona redakcyjnego PSB, które odbyło się 16 czerwca tegoż roku w gmachu PAU. Rozdzielono na nim artykuły na literę C-Chy z zakresu historii Kościoła, literatury, kultury i sztuki. Jezuita wziął udział w tym posiedzeniu zwołanym przez W. Konopczyńskiego wraz z H. Baryczem, A. Birkenmajerem, W. Bobkowską, ks. T. Glemmą, T. Bochniakiem, bp M. Godlewskim,

⁴⁵ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków, 13 VI 1936, PAU I-73 nr 745/36.

⁴⁶ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków, 2 I 1937, PAU I-74, nr 6/37.

⁴⁷ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków, 2 II 1937, PAU I-74, nr 99/37.

⁴⁸ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków, 5 III 1937, PAU I-74, nr 196/37.

S. Kotem, ks. K. Michalskim CM, S. Pigionem, J. Pagaczewskim. Niektórzy z zaproszonych wysłali na spotkanie swoich zastępców⁴⁹.

Zdarzało się, że proponowani do napisania haseł autorzy, nie przyjmowali zamówień. Było to powodem zmartwień redaktora głównego PSB W. Konopczyńskiego, który szukał rady i pomocy u ks. S. Bednarskiego. Jedną z osób, które odpowiedziały odmownie na wezwanie do napisania czterech życiorysów, był współbrat zakonny ks. Bednarskiego – ks. J. Krzyszkowski SJ. O tym fakcie W. Konopczyński zawiadomił ks. S. Bednarskiego i prosił go o radę, komu należałoby te życiorysy przydzielić. Inną osobą, która odmówiła napisania życiorysu, był ks. Józef Konewecki. Nie podjął się on napisania biografii ks. Andrzeja Czyża SJ (1763-1816), rektora jezuickiego Collegium nobilium w Petersburgu. Także i w tym przypadku W. Konopczyński zwrócił się z prośbą do jezuita o wskazanie autora⁵⁰.

Ks. S. Bednarski powrócił do sprawy ks. A. Czyża w liście do W. Konopczyńskiego z 1 września 1937 r. Sądził, że nie da się opracować biografii ks. A. Czyża z powodu braku źródeł, chociaż sądził, że jego działalność jako regensa konwiktu i rektora Collegium nobilium w Petersburgu zasługiwałyby na omówienie w Słowniku. Żałował, że dokumenty źródłowe na temat ks. A. Czyża zaginęły i poza tym, co napisał ks. S. Załęski, nie da się o nim więcej powiedzieć. Po przedstawieniu swoich uwag, pozostawił ostateczną decyzję W. Konopczyńskiemu. Jeśli uważał, że wystarczy powtórzyć wywody ks. S. Załęskiego, to był gotów to zrobić⁵¹. Ostatecznie, ks. A. Czyż nie znalazł się w PSB.

Listem z 25 czerwca 1937 r. W. Konopczyński zaprosił ks. S. Bednarskiego na posiedzenie redakcyjne w dniu 28 czerwca tegoż roku, w sali posiedzeń Zarządu PAU przy ul. Sławkowskiej 17. Celem spotkania była kwestia przydziału nazwisk na literę Ci-Cz, z grupy kościelnej i historii sztuki. Jezuita wziął udział w spotkaniu, na które nie mogli przybyć m.in.: Adam Bochnak, ks. T. Glemma, ks. bp M. Godlewski i J. Pagaczewski. Niektórzy z nich wysłali na spotkanie swoich przedstawicieli⁵².

⁴⁹ List W. Konopczyńskiego do S. Bednarskiego, Kraków 12 VI 1936, PAU I-73, nr 737/36.

⁵⁰ List W. Konopczyńskiego do S. Bednarskiego, Kraków 1 VI 1936, PAU I-75/2, nr 549/37.

⁵¹ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków 1 XI 1937, PAU I-76, nr 937/37.

⁵² List W. Konopczyńskiego do S. Bednarskiego, Kraków 25 VI 1937, PAU I-75/3, nr 792/37.

9. HASŁA DO PSB NA LITERĘ D OPRACOWANE PRZEZ KS. S. BEDNARSKIEGO SJ

Listem z 4 października 1938 r. do W. Konopczyńskiego, ks. S. Bednarski przesłał uwagi do ostatniej listy nazwisk na literę D, która dotyczyła jezuitów. Proponował zatrzymać następujące nazwiska jezuitów: Jan Drews, Kasper Drużbicki, Piotr Stanisław Dunin i Wawrzyniec Dunin oraz dodać: Tomasz Dunin, Franciszek Dzierożyński i Marcin Mikołaj Dziewanowski. Jednocześnie wystąpił z propozycją skreślenia z listy jezuitów: Jędrzej Dureyewski i Stanisław Dybkowski. Przy tej okazji przypomniał znane już redakcji PSB swoje stanowisko, że „co do innych nazwisk, to jak zawsze za dużo różnych artystów, ale te sprawy najlepiej się załatwia na posiedzeniu wspólnym” oraz dodał: „biografie dla najbliższego zeszytu już opracowuję i za parę dni prześlę”⁵³. Redakcja PSB przyjęła jego propozycje za wyjątkiem hasła M.M. Dziewanowski, które zresztą proponował warunkowo. Ks. S. Bednarski przygotował biogramy wyżej wymienionych jezuitów za wyjątkiem F. Dzierożyńskiego, który wyszedł spod pióra ks. J. Krzyszkowskiego SJ.

Ks. S. Bednarski zapewne nie uczestniczył w posiedzeniu redakcyjnym PSB, które miało miejsce w sali posiedzeń PAU przy ul. Sławkowskiej 17 w czwartek, 17 listopada 1938 r. W. Konopczyński zwołał je listem z 14 listopada tegoż roku⁵⁴. Do takiego wniosku prowadzi brak podpisu krakowskiego jezuitę na liście obecności. Spotkanie w dniu 17 listopada tegoż roku było poświęcone rozdziałowi artykułów z zakresu historii Kościoła, kultury, literatury i sztuki na literę Dob-Dz⁵⁵. Można przypuszczać, że jednym z punktów spotkania była dyskusja nad listą jezuitów do PSB dostarczoną przez ks. S. Bednarskiego w liście z 4 października 1938 r.

10. POWOŁANIE KS. S. BEDNARSKIEGO SJ DO KOMITETU REDAKCYJNEGO PSB

Praca i profesjonalizm ks. S. Bednarskiego przy opracowaniu haseł do PSB została doceniona przez redakcję PSB oraz PAU. Listem z 6 października 1937 r. sekretarz generalny PAU, prof. S. Kutrzeba, poinformował ks. S. Bednarskiego, że „Zarząd PAU, na posiedzeniu w dniu 2 października 1937 uchwalił powołać

⁵³ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków 4 X 1938, PAU I-79, nr 1007/38.

⁵⁴ List W. Konopczyńskiego, Kraków 14 XI 1938, PAU I-79, nr 1139/38.

⁵⁵ List W. Konopczyńskiego do S. Bednarskiego, Kraków 14 XI 1938, PAU I-80, nr 1262/38.

Księdza Doktora na członka Komitetu Redakcyjnego PSB na lat 3 (1937/40)”⁵⁶. Na pytanie, czy przyjmuje powołanie do Komitetu Redakcyjnego PSB, ks. S. Bednarski odpowiedział listem z 9 października tegoż roku, w którym oświadczył: „to dla mnie bardzo zaszczytne powołanie przyjmuję” oraz zapewnił: „Będę się starał w miarę sił jeszcze intensywniej współpracować w wielkim dziele [Polskiej] Akademii [Umiejętności]”⁵⁷. Odtąd ks. S. Bednarski uczestniczył w posiedzeniach Komitetu Redakcyjnego PSB, które odbywały się w sali posiedzeń PAU przy ul. Sławkowskiej 17⁵⁸. W ten sposób krakowski jezuita znalazł się wśród wybitnych polskich uczonych, którzy tworzyli to naukowe gremium. Fakt ten odnotował kronikarz Krakowskiego Kolegium w piśmie przeznaczonym dla członków Prowincji Polskich Towarzystwa Jezusowego „Wiadomości z Prowincji”, drukowanym jako rękopis i podającym krótkie wiadomości i komunikaty z życia prowincji: „Nowe, nader zaszczytne pole pracy otwarło się przed O. St. Bednarskim; został powołany na członka Redakcji Polskiego Słownika Biograficznego, jaki wydaje od lat paru Akademia Umiejętności, z inicjatywy prof. Konopczyńskiego”⁵⁹.

Kilka tygodni później, listem z 25 listopada 1937 r., W. Konopczyński zaprosił ks. S. Bednarskiego na posiedzenie Komitetu Redakcyjnego PSB, które odbyło się 4 grudnia tegoż roku o godz. 11.00 w sali posiedzeń PAU przy ul. Sławkowskiej 17. Na porządku dziennym były następujące kwestie:

1. sprawozdanie Redaktora i dyskusja nad nim,
2. program dalszych prac,
3. propaganda Słownika,
4. wolne wnioski i interpelacje⁶⁰.

---

⁵⁶ Bednarski Stanisław TJ. Działalność w Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1934-1939, ATJKr. rkp 1147-XVII, s. 5; Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności. Rok 1936/1937, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1938, s. LVIII; Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności. Rok 1937/1938, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1939, s. LXIX; Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności. Rok 1938/1939, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1945, s. LXXX; *Kolegium i Pisarstwo*, „Wiadomości z Prowincji” 7(1937), s. 2.

⁵⁷ Bednarski Stanisław TJ. Działalność w Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1934-1939, ATJKr. rkp 1147-XVII, s. 6.

⁵⁸ Tamże, s. 3, 7.

⁵⁹ *Kraków: Kolegium i Pisarstwo*, „Wiadomości z Prowincji” rok 3 (listopad-grudzień 1937), nr 7(18), s. 2. Dalej kronikarz wspominał o promocji doktorskiej ks. K. Drzymały SJ, który też był współpracownikiem PSB: „Tenże Profesor [tj. W. Konopczyński] 2 listopada [1937 roku] w auli Almae Matris Jagiellonicae dokonał uroczystej promocji doktorskiej ks. Kaz[imierza] Drzymały za pracę o naszym Śmigleckim (zm. 1618)”. Tamże, s. 2.

⁶⁰ List W. Konopczyńskiego do S. Bednarskiego, Kraków 25 XI 1937, PAU I-76, nr 947/37.

Po raz pierwszy nazwisko ks. S. Bednarskiego zostało umieszczone w Komitecie Redakcyjnym PSB w tomie III Słownika⁶¹. Widnieje on również w Komitecie Redakcyjnym w tomie IV⁶² oraz ze znakiem, że zmarł (†) w tomie V⁶³ PSB. Jezuita jest też w wykazie współpracowników tomów I⁶⁴, II⁶⁵, III⁶⁶, IV⁶⁷, V⁶⁸ i VI⁶⁹ PSB. W tomie III PSB zamieszczono spis prenumeratorów, pośród których wymieniono placówki jezuickie: Chyrów (3 egz.), Kraków, Łódź, Ruda Śląska, Warszawa, Wilno⁷⁰. Ze spisu prenumeratorów w IV tomie PSB wynika, że jezuici w Krakowie abonowali 2 egzemplarze PSB a jeden egzemplarz nabywało Archiwum Prowincji Małopolskiej w Krakowie⁷¹.

Ks. S. Bednarski uczestniczył w XXVIII Kongregacji Generalnej Towarzystwa Jezusowego (najwyższy organ prawodawczy zakonu), która obradowała w Rzymie od 12 marca do 9 maja 1938 roku⁷². Udział w Kongregacji, na którą został wybrany przez współbraci zakonnych z Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego, był dla niego wyróżnieniem i docenieniem jego działalności w zakonie, ale z drugiej strony stwarzał trudności w realizacji prac i przyjętych zobowiązań na naukowej niwie. Dla PSB miał oddać dwa biogramy z ostatecznym terminem do 1 maja tegoż roku. Na 1 czerwca miał do opracowania kolejne biogramy jezuitów. Jednym z dwóch biogramów do wykonania na 1 maja tegoż roku był Aleksander Władysław Dauksza SJ (1677-1747). Aby napisać zamówione hasła zwrócił się z prośbą do generała zakonu Włodzimierza Ledóchowskiego o możliwość opuszczenia Kongregacji Generalnej 30 kwietnia, czyli przed jej zakończeniem. W liście do generała podał jeszcze inne racje, które uzasadniały jego jak najszybszy powrót do kraju⁷³. Zapewne generał przychylił się do jego prośby. Biogram A.W. Daukszy wykonał na czas, znalazł się on w kolejnym zeszycie PSB⁷⁴.

⁶¹ PSB, t. 3, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1937, s. IV.

⁶² PSB, t. 4, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1938, s. IV.

⁶³ PSB, t. 5, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1939-1946, s. II.

⁶⁴ PSB, t. 1, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1935, s. XI.

⁶⁵ PSB, t. 2, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1936, s. V.

⁶⁶ PSB, t. 3, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1937, s. V.

⁶⁷ PSB, t. 4, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1938, s. 479.

⁶⁸ PSB, t. 5, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1939-1946, s. III.

⁶⁹ PSB, t. 6, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1948, s. 479.

⁷⁰ PSB, t. 3, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1937, s. X.

⁷¹ PSB, t. 4, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1938, s. IX.

⁷² P.J. BADURA, *Kongregacje Generalne Towarzystwa Jezusowego. Zarys historyczny*, w: *Jezuicka ars educandi*, red. M. Wolańczyk, S. Obirek, Wydawnictwo WAM, Kraków 1995, s. 42-43.

⁷³ Bednarski Stanisław TJ. Osobiste. Wywód genealogiczny, świadectwa szkolne, paszport, jurysdykcja, promocja itd., ATJKr. rkp 1147-XVI, s. 51-52.

⁷⁴ S. BEDNARSKI, *Dauksza Aleksander Władysław*, PSB, t. 4, Kraków 1938, s. 454-455.

Ks. S. Bednarski traktował pracę w PSB jako wyróżnienie, zaszczyt, nobilitację oraz zarazem jako naturalną powinność i szlachetną misję naukowca w służbie kultury narodowej. Był sumiennym współredaktorem i współpracownikiem PSB. Informował W. Konopczyńskiego nawet o swoich wyjazdach, które mogły uniemożliwić mu udział w posiedzeniach krakowskiego grona redakcyjnego PSB: „Jutro na 10 dni wyjeżdżam do Zakopanego, gdyby więc w tym czasie było posiedzenie w sprawie dalszych nazwisk, tobym nie mógł w nim wziąć udziału, ale sądzę, że chyba jeszcze nie będzie”⁷⁵.

Starał się wykonywać na czas powierzone mu hasła. W liście z 22 lipca 1937 r. do W. Konopczyńskiego informował, że „posyła trzy biografie, nieco dłuższe niż przewidywałem, ale zawierają rzeczy ciekawe, a osoby zasługują na nie”⁷⁶. Dalej prosił w liście o skreślenie nazwisk dwóch jezuitów: Bernarda Confalonieriego (ok. 1552-1618) i Antoniego Czapskiego (1709-1759) oraz zapowiedział: „resztę biografii we wrześniu, ponieważ obecnie nie mogę dostać pewnych dzieł i źródeł. Zresztą termin dostarczenia dopiero 1 XI [1937 roku]”⁷⁷.

Oprócz zaangażowania w opracowywanie biogramów jezuitów do PSB ks. S. Bednarski wykonywał powierzone mu przez przełożonych różne zajęcia i liczne obowiązki, nie tylko organizacyjne i naukowe, jak np. praca w redakcji Wydawnictwa Apostolstwa Modlitwy, współpraca z „Przeglądem Powszechnym”, kierownictwo Archiwum Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego, opieka nad Biblioteką Pisarzy w krakowskim kolegium i bibliotekami Prowincji Małopolskiej⁷⁸, wykłady dla jezuickich kleryków, odczyty w Towarzystwie im. Piotra Skargi, udział w pracach Komitetu Skargowskiego w 1936 roku, udział w różnych konferencjach i kongresach w kraju i zagranicą, ale także prace duszpasterskie, m.in. był spowiednikiem sióstr zakonnych i rekolekcjonistą oraz wspierał działalność Sodalicji Mariańskich⁷⁹. Ks. Andrzej Bober SJ wspominał współbrata zakonnego: „Bednarski działał szybko, stale jakby podekscytowany. Szybko myślał i szybko podejmował decyzje, przy tym wykazywał dużą pracowitość i dyscyplinę w pracy”⁸⁰.

⁷⁵ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków, 2 II 1937, PAU I-74, nr 99/37.

⁷⁶ List S. Bednarskiego do W. Konopczyńskiego, Kraków, 22 VII 1937, PAU I-75/3, nr 739/37.

⁷⁷ Tamże.

⁷⁸ *Kronika: Z kolegium krakowskiego*, „Nasze Wiadomości” 9(1928-1929), nr 56, s. 376-377.

⁷⁹ *Czy wiesz kto to jest?*, red. S. Łoza, Warszawa 1938, s. 33.

⁸⁰ J. PASZENDA, *O. Stanisław Bednarski SJ (1896-1942). Wspomnienie w 60. rocznicę śmierci*, „Przegląd Powszechny” 2002, nr 7-8, s. 144.

Pracę i wkład do PSB ks. S. Bednarskiego doceniał redaktor główny PSB prof. W. Konopczyński⁸¹. Listem z 15 listopada 1938 roku zaprosił jezuitę na doroczne plenarne posiedzenie Komitetu Redakcyjnego PSB, które było przewidziane na 3 grudnia 1938 roku w gmachu PAU przy ul. Sławkowskiej 17. Porządek dzienny posiedzenia zawierał siedem punktów. W. Konopczyński zasignalizował w liście także konieczność przedyskutowania IV tomu PSB oraz „wspólne zastanowienie się nad szeregiem spraw aktualnych”⁸².

11. PROBLEM BIOGRAMU ROMANA DMOWSKIEGO DO PSB

Jednym z trudniejszych haseł do opracowania dla PSB był biogram Romana Dmowskiego, męża stanu i delegata polskiego na konferencję paryską w 1919 r., który zmarł 2 stycznia 1939 r. Zmarły polityk nie był oceniany jednoznacznie w Polsce. Zaledwie kilka dni po jego śmierci, z polecenia nieobecnego w Krakowie redaktora głównego W. Konopczyńskiego, sekretarz redakcji PSB dr Kazimierz Lepszy zaprosił ks. S. Bednarskiego listem z 7 stycznia 1939 r. na posiedzenie krakowskiego grona Komitetu Redakcyjnego PSB. Spotkanie odbyło się 9 stycznia tegoż roku w gmachu PAU przy ul. Sławkowskiej 17. Na porządku dziennym spotkania była sprawa życiorysu R. Dmowskiego. Podobne zaproszenie otrzymali rektor UJ S. Kutrzeba, A. Birkenmajer, Roman Grodecki, S. Kot, M. Kukiel i S. Pigoń⁸³.

Temat biogramu R. Dmowskiego był poruszany podczas posiedzenia krakowskiego grona Komitetu Redakcyjnego PSB zwołanego przez W. Konopczyńskiego na poniedziałek, 27 marca 1939 r. w gmachu PAU przy ul. Sławkowskiej 17. S. Bednarski otrzymał zaproszenie W. Konopczyńskiego na spotkanie, które odbyło się w wąskim gronie. Wzięli w nim udział także A. Birkenmajer, R. Grodecki, S. Kot, M. Kukiel i S. Kutrzeba⁸⁴. Po wielu dyskusjach, której świadectwem jest bogata literatura źródłowa, biogram R. Dmowskiego został w końcu sporządzony przez W. Konopczyńskiego oraz I. Chrzanowskiego i ukazał się w t. V PSB⁸⁵.

---

⁸¹ Bednarski Stanisław TJ. Działalność w Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1934-1939, ATJKr. rkp 1147-XVII, s. 8.

⁸² Tamże, s. 10.

⁸³ List K. Lepszego, Kraków 7 I 1939, PAU I-81, nr 12/39.

⁸⁴ List W. Konopczyńskiego, Kraków 21 III 1939, PAU I-82, nr 365/39.

⁸⁵ PSB, t. 5, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1939-1946, s. 213-225.

12. SPRAWA PROTESTU WŁADYSŁAWA POBÓG-MALINOWSKIEGO

Podczas spotkania krakowskiego grona Komitetu Redakcyjnego PSB w dniu 27 marca 1939 roku rozpatrywano także protest Władysława Pobóg-Malinowskiego, który w liście domagał się sprostowania w napisanym przez siebie haśle Aleksandra Dębskiego (1857-1936), działacza politycznego. Hasło ukazało się w 22 zeszytcie PSB. W. Pobóg-Malinowski miał pretensje do redakcji PSB, że zmieniła sens zdania na s. 148, wiersze 41-43 i opublikowała zdanie: „Za oceanem w środowiskach polskich pierwsze o niej [tj. o wojnie] wiadomości odbiły się w formie nagłego wzrostu nastrojów prokoalicyjnych”⁸⁶. W. Pobóg-Malinowski podkreślił, że w maszynopisie drugiej redakcji pisał wyraźnie o „nastrojach filorosyjskich”. Według niego „zmiana polega na jedynym tylko słowie, a jakie to pociąga za sobą konsekwencje polityczne!”⁸⁷.

Redakcja PSB powierzyła ks. S. Bednarskiemu udzielenie odpowiedzi W. Pobóg-Malinowskiemu. W imieniu redakcji PSB jezuita wystosował taktowny list do niego, w którym nie omieszkął przypomnieć fakty. Napisał: „mam zaszczyt zawiadomić, iż Komitet Redakcyjny po rozpatrzeniu go [tj. listu z 8 III 1939 r.] w dn. 27 bm. postanowił zawiadomić Pana Naczelnika, iż w myśl Jego życzenia będzie w Uzupelnieniach i Sprostowaniach na końcu tomu V-go podane, że na str. 148 w. 44 zamiast wyrazu „prokoalicyjny” ma być „filorosyjski” – a to z uwagi na to, iż poprawka w tekście wprowadzona została już po korekcie dokonanej przez W. Szan. Pana Naczelnika, z pominięciem artykułu 11 z Regulaminu (Instrukcje dla współpracowników PSB)”⁸⁸.

Ostatni list redaktora głównego PSB prof. W. Konopczyńskiego do ks. S. Bednarskiego pochodzi z 1 lipca 1939 r. W. Konopczyński dołączył do niego załącznik z listą nazwisk na litery E i F oraz prosił o nadesłanie uwag i propozycji dotyczących załączonego wykazu nazwisk do 1 września 1939 roku⁸⁹.

13. WYKAZ HASEŁ KS. S. BEDNARSKIEGO SJ DO PSB

Ks. S. Bednarski zamieścił w sumie w sześciu tomach PSB 58 biogramów jezuitów pracujących na terenach Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

1. Abramowicz Adam (ur. 1710) (t. I, 1935, s. 11)

---

⁸⁶ Tamże, s. 148.

⁸⁷ List W. Pobóg-Malinowskiego do redakcji PSB, Warszawa 8 III 1939, PAU I-82, nr 408/39.

⁸⁸ List S. Bednarskiego do W. Pobóg-Malinowskiego, Kraków 31 III 1939, PAU I-82, nr 408/39.

⁸⁹ Tamże, s. 11-16.

2. Abramowicz Piotr (1619-1697) (t. I, 1935, s. 15-16)
3. Ageison Gorgonius (1604-1665) (t. I, 1935, s. 30)
4. Alabiano Garcia (zm. 1624) (t. I, 1935, s. 40)
5. Andreani Jan (1604-1675) (t. I, 1935, s. 95)
6. Arakiełowicz Grzegorz (1732-1798) (t. I, 1935, s. 147-148)
7. Arent Tobiasz (1646-1724) (t. I, 1935, s. 156)⁹⁰
8. Awedyk Konstanty (1708-1771) (t. I, 1935, s. 189-190)
9. Balsam Kasper (1715-1760) (t. I, 1935, s. 242-243)
10. Banfi Fabrycy (1579-1658) (t. I, 1935, s. 264)
11. Bartochowski Wojciech (1648-1708) (t. I, 1935, s. 319-320)
12. Bartold Karol (1680-1745) (t. I, 1935, s. 321)
13. Bartoszewicz Antoni (1726-1768) (t. I, 1935, s. 324)
14. Bartsch Fryderyk (1552-1609) (t. I, 1935, s. 329-330)
15. Barzanka Kasper (zm. 1726) (t. I, 1935, s. 344-345)
16. Bembus Mateusz (1567-1645) (t. I, 1935, s. 419-420)
17. Bernardoni Jan Maria (zm. 1605) (t. I, 1935, s. 461-462)
18. Bessat Franciszek (1734-1808) (t. I, 1935, s. 474)
19. Biegański Ignacy (ur. 1725) (t. II, 1936, s. 27)
20. Bielicki Stanisław (1657-1718) (t. II, 1936, s. 43)
21. Bielski Jan (1714-1768) (t. II, 1936, s. 60-61)
22. Bocchorn Paweł (1639-1721) (t. II, 1936, s. 168)
23. Bohomolec Franciszek (1720-1784) (t. II, 1936, s. 224-225)
24. Bohomolec Jan (1724-1795) (t. II, 1936, s. 225-226)
25. Boksza Paweł (1552-1627) (t. II, 1936, s. 245)
26. Boreyko Józef (1729-1762) (t. II, 1936, s. 325)
27. Borowski Franciszek (ur. 1712) (t. II, 1936, s. 345-346)
28. Bosgrave Jakób (zm. 1623) (t. II, 1936, s. 374)
29. Boym Benedykt Paweł (1629-1670) (t. II, 1936, s. 380)
30. Briano Giacomo (1586-1649) (t. II, 1936, s. 435)
31. Bromirski Andrzej (ur. 1724) (t. II, 1936, s. 457)
32. Brown Józef (1801-1879) (t. II, 1936, s. 477)
33. Brzechwa Stanisław (1587-1649) (t. III, 1937, s. 34)
34. Brzozowski Rajmund (1763-1848) (t. III, 1937, s. 67)
35. Brzozowski Tadeusz (1749-1820) (t. III, 1937, s. 68)

---

⁹⁰ Możliwość napisania biogramu ks. Tobiasza Arenta sugerował ks. K. Konopka SJ w liście do redakcji PSB, ale ostatecznie napisał go S. Bednarski. List K. Konopki do Redakcji PSB, Chyrów, 7 IV 1934, PAU I-68, nr 706/34.

36. Bucki Wilhelm (1585-1643) (t. III, 1937, s. 81)
37. Bystrzonowski Wojciech (XVII/XVIII w.) (t. III, 1937, s. 176)
38. Bystrzycki Marcin (1692-1754) (t. III, 1937, s. 178)
39. Campani Jan (ok. 1546-1592) (t. III, 1937, s. 196-197)
40. Chądzyński Jan (1600-1666) (t. III, 1937, s. 267)
41. Chodźko Ignacy (1794-1792) (t. III, 1937, s. 382)
42. Chyczewski Stanisław (ur. 1727) (t. IV, 1938, s. 10)
43. Cichowski Mikołaj (1598-1669) (t. IV, 1938, s. 29)
44. Cieciszowski Wojciech (1607-1675) (t. IV, 1938, s. 39-40)
45. Costinensis Marcin (zm. 1614) (t. IV, 1938, s. 98)
46. Czencz Władysław (1850-1922) (t. IV, 1938, s. 329-330)
47. Czeżowski Iwo (1814-1889) (t. IV, 1938, s. 368)
48. Dankwart Bartłomiej (1629-1699) (t. IV, 1938, s. 422-423)
49. Dauksza Aleksander Władysław (1677-1747) (t. IV, 1938, s. 454-455)
50. Delamars Adam (1664-1735) (t. V, 1939-1946, s. 56-57)
51. Dewin Jerzy (1719-1790?) (t. V, 1939-1946, s. 135)
52. Dmowski Jan (1799-1879) (t. V, 1939-1946, s. 213)
53. Domaradzki Józef (1689-1757) (t. V, 1939-1946, s. 303)
54. Drewny Jan (1646-1710) (t. V, 1939-1946, s. 374-375)
55. Drużbicki Kasper (1590-1662) (t. V, 1939-1946, s. 403-404)
56. Dunin Piotr Stanisław (1635-1704) (t. V, 1939-1946, s. 480)
57. Dunin Tomasz (1687-1758) (t. VI, 1948, s. 3)
58. Dunin Wawrzyniec (1746-1824) (t. VI, 1948, s. 3-4)⁹¹.

Wszystkie hasła, wykonane przez ks. S. Bednarskiego, są podpisane jego imieniem i nazwiskiem. Przy nazwisku widnieje przynależność zakonna (T.J.).

14. METODA PRACY KS. S. BEDNARSKIEGO SJ PRZY OPRACOWANIU HASEŁ DO PSB

Ks. S. Bednarski pragnął ukazać bogaty wkład jezuitów do skarbcza nauki i kultury narodowej. Opracowywał biogramy jezuitów na podstawie zebranych materiałów archiwalnych z archiwów zakonnych i państwowych, krajowych i za-

---

⁹¹ L. GRZEBIEŃ, *Bednarski Stanisław*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1918-1981*, t. 5, red. L. Grzebień, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1983, s. 93-95; J. PASZENDA, *Działalność naukowa ks. Stanisława Bednarskiego SJ*, „Nasza Przeszłość” 1993, nr 80, s. 349.

granicznych oraz Biblioteki Jagiellońskiej. Kluczową rolę w pisaniu haseł odgrywały materiały archiwalne z Centralnego Archiwum Towarzystwa Jezusowego w Valkenburgu (Holandia)⁹² i Rzymie oraz Archiwum Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie, które posiadały zbiory katalogów, korespondencje, historie domów, nekrologi jezuitów i *Acta Sanctorum*. Korzystał również z opublikowanych w latach 1881-1899 przez Akademię Umiejętności w Krakowie czterech tomów *Dziennika spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u Św. Barbary w Krakowie* pióra jezuita Jana Wielewickiego (ok. 1566-1639). Zapewne wertował też ostatnią nieopublikowaną część *Dziennika*, obejmującą lata 1630-1639. W edycję tego wartościowego świadectwa życia religijnego, kulturalnego i politycznego z XVII wieku zaangażowała się Komisja Historyczna PAU, która zleciła mu przygotowanie do druku ostatniego tomu *Dziennika*. Ks. S. Bednarski wspominał o tym zamówieniu w swoim życiorysie z 18 czerwca 1938 roku⁹³. Niestety, nie zdążył wykonać go przed wybuchem II wojny światowej.

Przy opracowaniu haseł do PSB ks. S. Bednarski brał do ręki przechowywane w rękopisie w Archiwum Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego krótkie życiorysy wybitnych jezuitów Prowincji Litewskiej *De viris illustribus Provinciae Lituaniae*, spisane przez Jana Poszakowskiego SJ (1684-1757), zachowane w rękopisie wartościowe dzieło historyczne o początkach zakonu jezuitów w Polsce *Provinciae Poloniae SJ ortus et progressus* Rafała Szymona Skrzyneckiego SJ (1714-1788) oraz cenną historię Prowincji Litewskiej *Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum pars prima* (Wilno 1768, Paris 1877), obejmującą pierwsze stulecie istnienia zakonu w Polsce i na Litwie (1564-1654), której autorem był Stanisław Rostowski SJ (1711-1784). Czerpał też wiadomości z *Biblioteki pisarzy asystencyi polskiej Towarzystwa Jezusowego* (Poznań 1862) Józefa Browna SJ oraz z *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus* (vol. 1-9, Bruxelles-Paris 1890-1900) Carlosa Sommervogela SJ. Robił użytek z drukowanych materiałów źródłowych wydanych w *Monumenta Poloniae Vaticana*. Wyzyskiwał i cytował w bibliografii przedmiotowej krajowe i zagraniczne publikacje książkowe, artykuły w czasopismach naukowych oraz nekrologi zmarłych zamieszczone w prasie. Konsultował encyklopedie i słowniki. Powoływał się na *Bibliografię polską* Estreichera i *Literaturę polską* G. Korbuta. Dołączona do haseł bibliografia przedmiotowa wskazuje na częste korzystanie z dzieła ks. S. Załęskiego *Jezuici w Polsce* oraz swojej pracy doktorskiej

⁹² *Kronika: Osobiste*, „Nasze Wiadomości” 9 (1928-1929), nr 51, s. 29.

⁹³ Mój życiorys, w: Bednarski Stanisław TJ. *Osobiste. Wywód genealogiczny, świadectwa szkolne, paszport, jurysdykcja, promocja itd.*, ATJKr. rkp 1147-XVI, s. 42.

Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Studium z dziejów kultury i szkolnictwa polskiego.

Ks. S. Bednarski pisał hasła współbraci zakonnych ze zmysłem krytycznym, obiektywnie i rzeczowo. W bibliografii przedmiotowej hasła Ageison Gorgonius (1604-1665) nie zawahał się zwrócić uwagę, że ks. S. Załęski w dziele *Jezuici w Polsce* błędnie podzielił Ageisona na dwie osoby: Gorgoniusza i Jerzego (Georgius)⁹⁴. W dołączonej do hasła Giacomo Briano (1586-1649) bibliografii przedmiotowej podano (redakcja PSB?), że „autor artykułu [tj. S. Bednarski T.J.] przygotowuje pracę o B-ie”⁹⁵. W bibliografii przedmiotowej hasła Costinensis Marcin (z Kościany) († 1614) ks. S. Bednarski cytował dzieło S. Rostowskiego *Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum pars prima*, które opatrzył uwagą świadczącą o przenikliwej znajomości dzieła swojego starszego współbrata: „relacja Rostowskiego nie we wszystkim jest ścisła; przede wszystkim błędnie podano nazwiska i pochodzenie więźniów”⁹⁶. W bibliografii przedmiotowej Iwo Czeżowski (1814-1889) zaznaczył, że „Arch[iwum] Prow[incji] Małopolskiej T.J. przechowuje jego papiery, kazania, nie wydane prace, wśród nich cenny zbiór materiałów do życia ks. K. Antoniewicza”⁹⁷. W bibliografii przedmiotowej hasła Družbicki Kasper (1590-1662) omówił dość szczegółowo aktualny stan badań nad tym jezuitą⁹⁸.

15. INFORMACJA O PSB NA ŁAMACH „NASZYCH WIADOMOŚCI”

W 1935 roku na łamach wewnątrzzakonnego czasopisma „Nasze Wiadomości”, które wychodziło pod redakcją ks. S. Bednarskiego w Krakowie w drukarni „Przeglądu Powszechnego”, ukazał się niepodpisany artykuł pt. *Jezuici w Polskim Słowniku Bibliograficznym*. Wszystko wskazuje na to, że tekst wyszedł spod pióra ks. S. Bednarskiego. Autor podkreślił w nim, że PSB, „dzieło o doniosłym, wprost monumentalnym znaczeniu”⁹⁹, wychodzi mimo kryzysu dzięki zaangażo-

⁹⁴ S. BEDNARSKI, Ageison Gorgonius, PSB, t. 1, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1935, s. 30.

⁹⁵ S. BEDNARSKI, Briano Giacomo, PSB, t. 2, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1936, s. 435.

⁹⁶ S. BEDNARSKI, Costinensis Marcin (z Kościany), PSB, t. 4, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1938, s. 98.

⁹⁷ S. BEDNARSKI, Czeżowski Iwo, PSB, t. 4, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1938, s. 368.

⁹⁸ S. BEDNARSKI, Družbicki Kasper, PSB, t. 5, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1939-1946, s. 403-404.

⁹⁹ *Jezuici w Polskim Słowniku Bibliograficznym*, „Nasze Wiadomości” 11(1935), nr 66, s. 140.

żowaniu PAU. Ma objąć 20 tomów dużego formatu in 4-to, o dwuszpaltowej kolumnie. Co roku będzie się ukazywał jeden tom, składający się z pięciu zeszytów, wychodzących co dwa miesiące, z wyjątkiem miesięcy wakacyjnych. Wyraził przekonanie, które dziś wydaje się nam wyrazem niepoprawnego optymizmu, a mianowicie, że „całość skończona będzie około r. 1955”¹⁰⁰. Okazało się, że w latach 1935-1939 W. Konopczyński wydał 24 zeszyty PSB, które znalazły się w 5 tomach. Natomiast po wojnie opublikował dwa tomy: VI i VII.

W omawianym artykule zaznaczono, że przygotowania do tego wydawnictwa zaczęły się w 1929 roku od sporządzenia olbrzymiej kartoteki z nazwiskami osób, które miały wejść do PSB. O wykonanie takiego wykazu dla polskich jezuitów zwrócono się do ks. S. Bednarskiego, ale ponieważ wyjeżdżał na trzecią probację, dlatego to zadanie wykonał pracownik ks. K. Konopka. Ks. S. Bednarski należał do działu historii Kościoła i kultury PSB i dbał, aby do Słownika dostali się wszyscy zasługujący na to jezuici. Dalej autor tekstu wytłumaczył na czym polega jego praca: „otrzymawszy listę nazwisk na jakąś literę (dotychczas litery A i B), wyszukuje w niej nazwiska Jezuitów, bada, czy zasługują na opracowanie i w jakich rozmiarach, szuka dla nich autora. Równocześnie musi zbadać, czy nie zostały pominięte inne nazwiska, które również powinny wejść do *Słownika*. Praca ta wymaga wiele trudu i czasu, opłaca się jednak sowicie, ponieważ dzięki niej *Societas Polona* reprezentowana jest w *Słowniku* godnie, wprost znakomicie. Po przygotowaniu materiału, na posiedzeniu komisji poddaje się dyskusji propozycje jej członków i ustala ostatecznie wymiary artykułów i nazwiska ich autorów”¹⁰¹. Następnie autor podał wykaz biografii jezuitów zamieszczonych w pierwszych pięciu zeszytach tomu I PSB. Przewidywał, że przy dalszych literach liczba biografii jeszcze się zwiększy i wtedy potrzebna będzie również większa liczba współpracowników, tym bardziej, że „nie można znać się na wszystkich epokach i wszystkich dziedzinach życia i wiedzy”¹⁰². Dowodził, że PSB „na całe pokolenia służyć będzie jako źródło wiadomości o naszych wybitnych Ojcach”¹⁰³. Apelował do współbraci zakonnych o współpracę w celu realizacji kolejnych zeszytów PSB. Zazaczył, że współpracownicy PSB, którzy opracują choćby jedną tylko biografię, mają prawo do zniżki przy jego zakupie. Był przekonany, że PSB powinien się znajdować w każdej jezuickiej wspólnotce

¹⁰⁰ *Jezuici w Polskim Słowniku Bibliograficznym*, „Nasze Wiadomości” 11(1935), nr 66, s. 141. Zob. E. ROSTWOROWSKI, *Stan i perspektywy Polskiego Słownika Biograficznego*, „Kwartalnik Historyczny” 1970, nr 1, s. 97-98.

¹⁰¹ *Jezuici w Polskim Słowniku Bibliograficznym*, „Nasze Wiadomości” 11(1935), nr 66, s. 141.

¹⁰² Tamże, s. 143.

¹⁰³ Tamże, s. 143.

i gorąco zachęcał współbraci zakonnych do jego prenumeraty. Na koniec ogłosił, że „zamawiać prenumeratę można albo przez O. Bednarskiego, albo wprost w Akademii, czekiem PKO nr. 408.444. Kraków, ul. Sławkowska 17”¹⁰⁴.

16. KS. S. BEDNARSKI SJ WE WSPOMNIENIACH POŚMIERTNYCH

Ks. Stanisław Bednarski skrupulatnie wypełniał obowiązki historiografa Towarzystwa Jezusowego. Nie tylko sam opracowywał biogramy jezuitów, ale także starał się wskazywać najodpowiedniejszych współpracowników do ich wykonania, w pierwszej kolejności z grona współbraci zakonnych, których uznawał za najbardziej kompetentnych. Służył im swoją wiedzą i materiałami oraz koordynował ich pracę. Opracowane przez współbraci zakonnych hasła przekazywał wraz z własnymi do Redakcji PSB. Pilnował, aby nikt spośród jezuitów godnych uwagi nie został pominięty przez redakcję PSB. Jan Hulewicz, razem z ks. S. Bednarskim wychowanek i uczeń prof. S. Kota¹⁰⁵, wielokrotnie uczestniczył w posiedzeniach jednego z podkomitetów redakcyjnych, ustalających listy osób z życia kościelnego, literackiego i szkolnego, które miały wejść do kolejnych zeszytów PSB i miał wielokrotnie okazję obserwowania nadzwyczajnej erudycji ks. Bednarskiego. Po zakończeniu II wojny światowej J. Hulewicz wspominał, że na posiedzeniach ks. Bednarski wyjawiał nie tylko swoją ogromną wiedzę o dziejach Towarzystwa Jezusowego, ale także dojrzałość i umiar sądów: „Poruszał się on z równą swobodą w wieku XVI jak i XIX, w razie potrzeby sypał, jak z rękawa, datami, faktami, a niezwykle usłużna pamięć przywodziła mu w każdej chwili na myśl nawet drobne szczegóły biograficzne. Ujawniały te posiedzenia dojrzałość i umiar sądów Bednarskiego. Nigdy nie starał się wpychać na karty „Słownika” niepotrzebnych, mało zasłużonych osób spośród Zakonu. Daleko odszedł od apoteozującej postawy swego poprzednika ks. Załęskiego”¹⁰⁶.

Henryk Barycz, kolega ks. S. Bednarskiego z seminarium historii kultury polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, założonego w roku akademickim 1921/1922 przez prof. S. Kota i przez niego prowadzonego, nazwał zamieszczone przez niego życiorysy jezuitów polskich z wieków XVI-XVIII w *Polskim*

¹⁰⁴ Tamże, s. 143.

¹⁰⁵ J. DYBIEC, *Stanisław Kot (1885-1975)*, w: *Uniwersytet Jagielloński. Złota Księga Wydziału Historycznego*, red. J. Dybiec, Księgarnia Akademicka, Kraków 2000, s. 270; T.P. RUTKOWSKI, *Stanisław Kot 1885-1975. Biografia polityczna*, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2000, s. 67-68.

¹⁰⁶ A. ORDEGA [J. Hulewicz], *Ks. Stanisław Bednarski TJ*, w: *Straty kultury polskiej 1939-1944*, red. Adam Ordega, Tymon Terlecki, t. 1, Książnica Polska, Glasgow 1945, s. 27.

Słowniku Biograficznym „doborowymi”¹⁰⁷. Prezentują sylwetki jezuitów, którzy dobrze zasłużyli się dla kultury narodowej. Z uwagi na swoją erudycję ks. S. Bednarski nadawał się do tej pracy jak mało kto wśród jezuitów polskich. Posiadał szeroką wiedzę o Towarzystwie Jezusowym na ziemiach Rzeczypospolitej, która była przede wszystkim owocem wnikliwej znajomości krajowych i zagranicznych archiwów zakonnych i państwowych. Dlatego też pisał biografie jezuitów na szerokiej podstawie źródłowej, głównie w oparciu o materiały z jezuickich archiwów oraz źródła drukowane. W celu ich opracowania sięgał po istniejące publikacje naukowe i słowniki. Opracowane przez niego biografie jezuitów, które odpowiadają przyjętym wówczas przez redakcję PSB założeniom metodologicznym, odznaczają się naukową ścisłością, bezstronnością i krytycznym obiektywizmem naukowym. Przedstawiają zawsze fakty. Ukazują w miarę możliwości pełny profil opisywanej osoby, w sposób syntetyczny, przy zachowaniu zwartej formy słownikowego hasła.

Ostatnim, zrealizowanym przez ks. S. Bednarskiego, hasłem do PSB był życiorys Wawrzyńca Dunina (1746-1824). Biogram ukazał się już po zakończeniu II wojny światowej w 1948 roku w VI tomie PSB, s. 3-4. Jego dalszą pracę naukową, która przyniosła cenne publikacje z historii kultury i dawała nadzieję na kolejne ważne dzieła dla kultury narodowej oraz zdobyła mu stanowisko historiografa Towarzystwa Jezusowego, przerwał nagle 1 września 1939 roku wybuch II wojny światowej. Był w kwiecie możliwości twórczych, ale nie dane mu było dożyć końca wojny i chociażby dokończyć rozpoczętych prac naukowych. Po wielu cierpieniach, poniósł śmierć 16 lipca 1942 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym w Dachau k. Monachium. Był jednym z wybitnych duchownych Kościoła katolickiego i Towarzystwa Jezusowego oraz luminarzy polskiej nauki i kultury, których okupant hitlerowski postrzegał jako śmiertelnych wrogów i przeznaczzył do eksterminacji. Jest sługą Bożym.

Henryk Barycz zakończył wspomnienie pośmiertne swojego kolegi słowami: „Swe przywiązanie i miłość do Polski przypieczętował ten syn ludu polskiego, pochodzący z środowiska robotniczego (ojciec jego był maszynistą kolejowym w Nowym Sączu) męczeńską śmiercią za naród, idąc w ślady swego młodszego, siedemnastoletniego brata Tomasza, który złożył swe młode życie na ołtarzu ojczyzny w walkach wyzwoleniczych o niepodległość w r. 1918”¹⁰⁸.

¹⁰⁷ H. BARYCZ, *Wspomnienie o ks. Stanisławie Bednarskim*, „Pamiętnik Literacki” 1946, nr 36, s. 17.

¹⁰⁸ Tamże, s. 20.

BIBLIOGRAFIA

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

1. Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie (ATJKr.)

Rkp 1147-XVI, Bednarski Stanisław TJ. Osobiste. Wywód genealogiczny, świadectwa szkolne, paszport, jurysdykcja, promocja itd.

Rkp 1147-XVII, Bednarski Stanisław TJ. Działalność w Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1934-1939.

Rkp 1147-XVIII, Bednarski Stanisław TJ. Życie naukowe i zjazdy z lat 1928-1937.

Rkp 1339, Akta dotyczące Kolegium Krakowskiego z lat 1892-1925.

2. Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie

PAU I-68.

PAU I-69.

PAU I-70.

PAU I-72/1.

PAU I-72/2.

PAU I-73.

PAU I-74.

PAU I-75/1.

PAU I-75/2.

PAU I-75/3.

PAU I-76.

PAU I-79.

PAU I-80.

PAU I-81.

PAU I-82.

PAU I-96.

PAU I-99.

PAU I-101.

ŹRÓDŁA DRUKOWANE

BEDNARSKI Stanisław, *Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Studium z dziejów kultury i szkolnictwa polskiego*, Wydawnictwo Księży Jezuitów, Kraków 1933, (reprint Wydawnictwo WAM, Kraków 2003).

Polski Słownik Biograficzny, t. 1, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1935.

Polski Słownik Biograficzny, t. 2, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1936.

Polski Słownik Biograficzny, t. 3, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1937.

Polski Słownik Biograficzny, t. 4, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1938.

Polski Słownik Biograficzny, t. 5, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1939-1946.

Polski Słownik Biograficzny, t. 6, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1948.

Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności. Rok 1934/1935, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1936.

Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności. Rok 1936/1937, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1938.

Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności. Rok 1937/1938, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1939.

Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności. Rok 1938/1939, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1945.

PUBLIKACJE

BADURA Piotr Jerzy, *Kongregacje Generalne Towarzystwa Jezusowego. Zarys historyczny*, w: *Jezuicka ars educandi*, red. Maria Wolańczyk, Stanisław Obirek, Wydawnictwo WAM, Kraków 1995, s. 19-51.

BARYCZ Henryk, *Pięćdziesiąt lat „Polskiego słownika biograficznego”. Jego narodziny, trudne początki, perspektywy rozwoju*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 38 (1988), nr 1/2, s. 185-225.

BARYCZ Henryk, *Wspomnienie o ks. Stanisławie Bednarskim*, „Pamiętnik Literacki” 36(1946), s. 9-20.

BILIŃSKI Piotr, *Władysław Konopczyński „boje” o kształt „Polskiego słownika biograficznego” w latach 1928-1939*, w: *Klio Polska: studia i materiały z dziejów historiografii polskiej po II wojnie światowej*, t. 7, red. Andrzej Wierzbicki, IH PAN, Warszawa 2015, s. 107-141.

CIEŚLAK Stanisław, *Ks. Stanisław Bednarski SJ (1896-1942) i środowisko krakowskich historyków*, w: *Krakowska szkoła historyczna a Polskie Towarzystwo Historyczne. Studia historiograficzne*, red. Piotr Biliński, Paweł Plichta, Polskie Towarzystwo Historyczne, Instytut Studiów Międzykulturowych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Warszawa–Kraków 2017, s. 255-268.

CIEŚLAK Stanisław, *Stanisław Bednarski SJ i prof. Stanisław Kot: uczeń i mistrz*, „Studia Historiae Scientiarum” 17(2018), s. 119-149.

CZEPPE Maria, *Władysław Konopczyński twórca Polskiego Słownika Biograficznego*, w: *Władysław Konopczyński 1880-1952. Materiały z Posiedzenia Naukowego PAU w dniu 21 czerwca 2002 r.*, zebrał i oprac. J.A. Gierowski, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 2005, s. 69-77.

Czy wiesz kto to jest?, red. Stanisław Łoza, Wydawnictwo Głównej Księgarni Wojskowej, Warszawa 1938.

DYBIEC Julian, *Stanisław Kot (1885-1975)*, w: *Uniwersytet Jagielloński. Złota Księga Wydziału Historycznego*, red. J. Dybiec, Księgarnia Akademicka, Kraków 2000, s. 259-270.

Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995, opr. L. Grzebień przy współpracy zespołu jezuitów, Wydawnictwo WAM, Kraków 1996.

GRZEBIEŃ Ludwik, *Bednarski Stanisław*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1918-1981*, t. 5, red. L. Grzebień, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1983, s. 93-95.

GRZEBIEŃ Ludwik, *Popłatek Jan*, w: *Słownik Polskich Teologów Katolickich 1918-1981*, t. 6, red. ks. L. Grzebień SJ, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1983, s. 710-714

Jezuici w Polskim Słowniku Bibliograficznym, „Nasze Wiadomości” 11(1935), nr 66, s. 140-143.

Klio Polska. Studia i materiały do dziejów historiografii polskiej, t. 7, red. Andrzej Wierzbicki, IH PAN, Warszawa 2015.

KONDRACKI Tadeusz, *Początki Polskiego słownika biograficznego*, „Teki Historyczne” 22(1999), s. 224-239.

KONOPCZYŃSKI Władysław, *Polscy pisarze polityczni XVIII wieku*, Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków 2012.

Kraków: Kolegium i Pisarstwo, „Wiadomości z Prowincji” rok 3 (listopad-grudzień 1937), nr 7(18), s. 2.

Kronika: Osobiste, „Nasze Wiadomości” 9(1928-1929), nr 51, s. 29.

Kronika: Z kolegium krakowskiego, „Nasze Wiadomości” 9(1928-1929), nr 56, s. 376-378.

LEPSZY Kazimierz, *O polską biografję narodową (Wznowienie „Polskiego słownika biograficznego”)*, „Kwartalnik Historyczny” 1957, nr 3, s. 196-208.

Nagroda O. St. Bednarskiego, „Nasze Wiadomości” 10(1930-1934), nr 64, s. 547-550.

- OLSZEWICZ Bolesław, *Lista strat kultury polskiej (I.IX.1939-I.III.1946)*, Wydawnictwo S. Arcta, Warszawa 1947.
- ORDEGA Adam [Hulewicz Jan], *Ks. Stanisław Bednarski TJ*, w: *Straty kultury polskiej 1939-1944*, red. Adam Ordega, Tymon Terlecki, t. 1, Książnica Polska, Glasgow 1945, s. 17-33.
- PASZENDA Jerzy, *Działalność naukowa ks. Stanisława Bednarskiego SJ*, „Nasza Przeszłość” 80 (1993), s. 345-368.
- PASZENDA Jerzy, *O. Stanisław Bednarski SJ (1896-1942). Wspomnienie w 60. rocznicę śmierci*, „Przegląd Powszechny” 2002, nr 7-8 s. 141-149.
- POPŁATEK Jan, *Polski Słownik Biograficzny*, „Nasza Przeszłość” 1947, nr 3, s. 265-269.
- ROMANOWSKI Andrzej, *Polski Słownik Biograficzny: przeszłość, teraźniejszość, perspektywy*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 2010.
- ROSTWOROWSKI Emanuel, *Stan i perspektywy Polskiego Słownika Biograficznego*, „Kwartalnik Historyczny” 1970, nr 1, s. 97-107.
- RUTKOWSKI Tadeusz Paweł, *Stanisław Kot 1885-1975. Biografia polityczna*, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2000.

WKŁAD STANISŁAWA BEDNARSKIEGO SJ (1896-1942)
DO POLSKIEGO SŁOWNIKA BIOGRAFICZNEGO

Streszczenie

Ks. Stanisław Bednarski SJ (1896-1942), jezuita z Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego, z entuzjazmem i energią przystąpił do realizacji podjętej przez prof. W. Konopczyńskiego wiekopomnej narodowej biografii – *Polskiego Słownika Biograficznego* (PSB). Bardzo szybko stał się jednym z jego najbardziej aktywnych współpracowników. 2 października 1937 r. został członkiem Komitetu Redakcyjnego PSB. Miał świadomość, że uczestniczy w tworzeniu trwałego pomnika kultury narodowej w postaci zbioru życiorysów ludzi różnych grup i zawodów, którzy na przestrzeni wieków przyczynili się do powstania gmachu kultury narodowej. Wybitnymi budowniczymi tego gmachu było także wielu jego współbraci zakonnych z Towarzystwa Jezusowego. W sześciu tomach PSB zamieścił 58 biogramów polskich jezuitów, którzy działali na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII i XVIII wieku. W sposób rzeczowy, bezstronny i obiektywny przedstawił ich wkład do kultury narodowej. W biogramach wykorzystał bogaty materiał archiwalny zebrany przede wszystkim w centralnym Archiwum Towarzystwa Jezusowego w Valkenburgu (Holandia), Rzymie oraz Archiwum Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie. Niektóre z opracowanych przez niego biogramów zostały opublikowane w powojennych zeszytach PSB. Jego współpracę z PSB gwałtownie przerwał wybuch II wojny światowej. Ks. S. Bednarski zmarł na skutek szczykan i wyczerpania, głodu i ciężkiej pracy 16 lipca 1942 roku w niemieckim obozie koncentracyjnym w Dachau k. Monachium.

Słowa kluczowe: ks. Stanisław Bednarski SJ; *Polski Słownik Biograficzny* (PSB); Polska Akademia Umiejętności (PAU); Towarzystwo Jezusowe (SJ).